

Memo

Aan:

Van: KVK

Onderwerp: Reactie op internetconsultatie NL-SBB

Kenmerk:

Datum: december 2024

1. Algemeen

In de basis deelt KVK het idee om een standaard te hebben voor de overheid om het proces van gegevensuitwisseling (inclusief de betekenis van begrippen) eenvoudiger te maken. KVK ziet echter nog te veel ruimte voor interpretatie om dit doel te bereiken. KVK vindt het daarom nog te vroeg om de standaard te adopteren; laat staan te verplichten.

2. Opmerkingen

KVK heeft een aantal opmerkingen bij de standaard:

- Het is niet duidelijk wanneer aan de standaard wordt voldaan. De omschrijving geeft aan dat de standaard bedoeld is voor het beschrijven van begrippen in een begrippenkader, maar verderop in de omschrijving gaat het over begrippen in een begrippenlijst of taxonomie of thesaurus. Het zou helpen als er een soort van minimum lijst is van elementen die men altijd moet opnemen in de standaard. Dit minimum zou dan een begrippenlijst genoemd kunnen worden. Vervolgens kan men dan kiezen de lijst aan te vullen met gespecificeerde elementen om tot een taxonomie of thesaurus te komen.
- Het is niet duidelijk wie of wat nu een begrippenkader definieert. Dit heeft tot gevolg dat het niet duidelijk is of een relatie een semantische relatie is of een harmonisatierelatie.
- Met betrekking tot de taxonomie, thesaurus en harmonisatierelaties valt op dat de beschrijving bij de relaties tot meerdere interpretaties kan leiden. Ook worden er vele variaties genoemd om de relaties tussen begrippen te duiden, maar hierin zit overlap en eveneens ruimte voor interpretatie. Bij pogingen om aan te hand van de genoemde voorbeelden en voorbeeldwebsites een eenduidige betekenis af te leiden van de relaties, is gebleken dat de implementatie divers is. Het doel voor een betere gegevensuitwisseling binnen de overheid lijkt daarmee niet te worden bereikt.
- Het aantal relaties zelf zou sterk vereenvoudigd kunnen worden:
 - wordt gebruikt in: voor verwijzing naar wetgeving, documentatie, formulieren, producten uit de omgeving van het begrippenkader
 - is gerelateerd aan: voor verwijzingen tussen begrippen die aanvullende betekenissen laten zien, maar ook de bestaansafhankelijkheid dat een begrip alleen dan kan bestaan als de andere begrippen óók bestaan.
- De relatie tussen boven- en onderliggende begrippen lijkt heel strikt te zijn; goed toepasbaar bij situaties waarin het ook (redelijk) duidelijk is. In de context van het Handelsregister is dit niet altijd zo expliciet duidelijk. Vanuit BW2-perspectief is een besloten vennootschap (BV) bijvoorbeeld een rechtspersoon, maar op basis van de definitie van een BV zou de rechtsvorm ook als bovenliggend begrip kunnen worden beschouwd.
- De harmonisatierelatie 'is vrijwel overeenkomstig' is in de praktijk niet te gebruiken, want het is daarmee onmogelijk vast te leggen wat precies de overeenkomst of het verschil is. Het (economische) begrip onderneming in het Handelsregister komt bijvoorbeeld (vrijwel) overeen met het (fiscale) begrip

onderneming van de Belastingdienst. Maar wat dan precies de overeenkomst is (en wat dus niet), is nu juist van groot belang.

- Op basis van de 'direct duidelijk'-deal is "uitleg" als label voor 'de definitie in eenvoudige taal' wellicht iets te zwak qua beeldvorming. De website ishetb1.nl suggereert "betekenis" als label voor "uitleg"; dat lijkt beter te passen.
- Er ontbreekt informatie over hoe om te gaan met versiebeheer en eigenaarschap van de begrippen (de diverse "notities" bieden (te) veel ruimte voor eigen interpretatie. En voor een standaard is het goed om versienummer, versiedatum, etc. op te nemen)
- Er ontbreekt de mogelijkheid om bij een begrip aan te geven in welke gebruikscontext(en) deze gebruikt kan worden. In het Handelsregister zijn er bijvoorbeeld diverse contexten van de gebruiker (notaris, jurist, ondernemer, burger), als ook diverse contexten t.a.v. het proces (registreren, verstrekken van gegevens, correspondentie, machine-to-machine koppeling, etc.)
- Er ontbreekt de mogelijkheid om een bestaansafhankelijke relatie aan te brengen. Bijvoorbeeld een fiets heeft minimaal twee wielen nodig. Relaties kunnen nu alleen hiërarchisch worden vastgelegd.
- Er ontbreekt de mogelijkheid om historie te behouden. Het is functioneel in het model altijd terug te kunnen naar een 'oude' definitie, bijvoorbeeld omdat gegevens nog kunnen zijn verzameld en verwerkt in de context van een 'oude' definitie. Het kan immers zijn dat gegevens niet meer onder een nieuwe definitie passen, maar dat ze op het moment van de 'oude' definitie wel geldig waren. Daarnaast kunnen begrippen komen te vervallen.
- De verwijzing naar wetgeving voor een begrip zit nu verstopt in het model onder 'bronverwijzing' en de relatie met de voorgeschreven standaard schrijfwijze voor een verwijzing ontbreekt. Voor gebruik binnen de overheid is de relatie met wetgeving cruciaal en deze mag dus ook explicieter opgenomen worden.
- Het zou voor de standaard goed zijn om een praktisch voorbeeld te hebben van hoe NL-SBB en MIM (Metamodel Informatie Modellering) met elkaar samenhangen en hoe zij elkaar aanvullen. Dit zou ook aan MIM toegevoegd kunnen worden.
- is de consequentie van het opleggen van NL-SBB als standaard dat daarmee SKOS (Simple Knowledge Organization System; een gegevensmodel om duidelijke lijsten met termen en begrippen op te stellen) komt te vervallen? Of hoe gaan deze twee naast elkaar bestaan?

3. Toegevoegde waarde

Het standaardiseren van begripsomschrijvingen is evident van toegevoegde waarde omdat daarmee de gegevensuitwisseling binnen de Rijksoverheid eenvoudiger wordt.

4. Open standaardisatieproces

NL-SBB is openbaar beschikbaar via de website github.com. Het beheerproces en de doorontwikkeling van de standaard blijven echter onvermeld in deze bron. Deze komen alleen tot uitdrukking in het adviesdocument van Forum Open Standaarden.

In het advies wordt verder aangegeven dat 'de kosten, risico's en nadelen opwegen tegen de baten van de adoptie van NL-SBB'. Maar het is niet duidelijk hoe deze afweging gemaakt is zonder alle overheidsinstanties te bevragen naar wat implementatie van deze standaard vraagt aan inspanning. Ook ontbreekt een lijst van risico's en nadelen van de implementatie van de standaard.

5. Draagvlak

Zoals hierboven onder '1. Algemeen' aangegeven erkent KVK de toegevoegde waarde van het standaardiseren van begrippen voor een stelsel van basisregistraties of federatief datastelsel. Maar doordat er veel ruimte is voor interpretatie in deze standaard ziet KVK op dit moment slechts beperkte meerwaarde.

6. Plaatsing op de 'Pas toe of leg uit'-lijst

Gezien de hierboven gemaakte opmerkingen is het de vraag of het niet te vroeg is om NL-SBB op te nemen op de 'Pas toe of leg uit'-lijst. KVK vindt het beter te wachten totdat er meer organisaties buiten het geografische domein de standaard ook daadwerkelijk toepassen en er een vorm van consensus is over hoe de standaard toe te passen.